

Performance Analysis of Participation Banks Operating in Türkiye

Numan Yıldız^{1-a*}

¹ Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muhasebe Finans ve Bankacılık Anabilim Dalı, Sivas, Türkiye.

*Corresponding author

Research Article

History

Received: 09/09/2022

Accepted: 23/11/2022

Acknowledgement

#This study is a part of master's thesis.

ABSTRACT

Within the banking system, the interest-free finance model is known as Islamic banks, which operate based on Islamic rules. The main task of Islamic banks is to bring the funds that people keep under their pillows due to their religious beliefs into the economy and to contribute to economic growth and development. This bank model, known as Islamic bank in the world, started to operate as private financial institutions in Türkiye and continued to function as participation banks with the amendments made to the banking law in the following years. With this study, information was given about the definition of the Islamic bank model, its operating principles, objectives and historical developments, and the financial data of private and public participation banks operating as Islamic banks in Türkiye were examined and their performance was compared. With the inclusion of public participation banks in the sector, how the participation banks' share in the sector has improved has been evaluated with the analysis. The financial performance comparison of participation banks covers the years 2015-2021. The reason for covering these dates is that the public participation banks started their activities in 2015. In this comparison, the CAMELS analysis method was used and information was given about the analysis results of the participation banks and their achievements. In order to create the values of the six main data belonging to the CAMELS analysis method, twenty-one sub-data were created by conducting a literature review. The data used in the study were taken from the financial reports on the websites of the Participation Banks Association of Türkiye and participation banks. As a result of the study, the financial performances of participation banks between the Decided years showed both positive and negative directional variability. According to the results obtained from the data subject of the analysis, it has been observed that the progress of participation banks in the banking sector is slow. However, the increase in technological investments made and the start of increasing the product variety for its customers indicate that the slow structure of participation banks in the sector may show positive changes in the coming years.

Keywords: Participation Bank, CAMELS Analysis, Performance Indicators

GEL Codes: G20, G21, G29

Türkiye'de Faaliyet Gösteren Katılım Bankalarının Finansal Performans Analizi

Süreç

Geliş: 09/09/2022

Kabul: 23/11/2022

Bilgi

#Bu çalışma yüksek lisans tezinin bir parçasıdır.

License

This work is licensed under Creative Commons Attribution 4.0 International License

Öz

Bankacılık sistemi içerisinde faizsiz finans modeli, İslami kurallara dayalı faaliyet gösteren İslami bankalar olarak bilinmektedir. İslami bankaların en büyük görevi, insanların dini inançlarından dolayı yastık altında buldukları fonları ekonomiye kazandırmak, ekonomik büyüme ve kalkınmaya katkı sağlamaktır. Dünya'da İslami banka olarak bilinen bu banka modeli Türkiye'de özel finans kurumları olarak faaliyete başlamış ilerleyen yıllarda ise bankacılık kanununda yapılan değişikliklerle katılım bankaları olarak faaliyetlerine devam etmiştir. Bu çalışma ile İslami banka modelinin tanımı, çalışma prensipleri, amaçları ve tarihsel gelişmeleri hakkında bilgi verilmiş, Türkiye'de İslami banka olarak faaliyet gösteren özel ve kamu katılım bankalarının finansal verileri incelenerek performansları karşılaştırılmıştır. Kamu katılım bankalarının sektöre dâhil olması ile birlikte katılım bankalarının sektördeki payında nasıl bir gelişme olduğu analiz ile değerlendirilmiştir. Katılım bankalarına ait finansal performans karşılaştırması 2015-2021 yıllarını kapsamaktadır. Bu tarihleri kapsamının nedeni ise kamu katılım bankalarının 2015 yılında faaliyete başlamış olmasıdır. Bu karşılaştırmada CAMELS analiz yöntemi kullanılmış ve katılım bankalarına ait analiz sonuçları ile başarıları hakkında bilgi verilmiştir. CAMELS analiz yönteminde ait altı adet ana verinin değerlerini oluşturmak için yirmi bir adet alt veri literatür taraması yapılarak oluşturulmuştur. Çalışmada kullanılan veriler, Türkiye Katılım Bankaları Birliği'ne ve katılım bankalarına ait internet sitelerindeki finansal raporlardan alınmıştır. Yapılan çalışmanın sonucunda katılım bankalarının belirlenen yıllar arasındaki finansal performansları hem pozitif yönlü hem de negatif yönlü değişiklikler göstermiştir. Analize konu olan verilerden çıkan sonuçlara göre katılım bankalarının bankacılık sektöründeki ilerlemesinin yavaş olduğu gözlemlenmiştir. Bununla birlikte yapılan teknolojik yatırımların artması ve müşterilerine yönelik ürün çeşitliliğinin araştırılmaya başlanması ilerleyen yıllarda katılım bankalarının sektördeki yavaş yapısının pozitif yönlü değişkenlik gösterebileceğini işaret etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Katılım Bankası, CAMELS Analizi, Performans Göstergeleri

JEL Kodları: G20, G21, G29

Giriş

Geçmişten günümüze birçok farklı kalıpta uygulanan İslami kurallara dayalı banka denemeleri 1960'lı yıllarda bankacılık sisteminde İslami banka adı altında uygulanmaya başlamıştır. İslamiyet'te faizin haram olmasından dolayı fonlarını değerlendirmek isteyen insanların bir arayış içinde olması İslami banka modelinin kurulmasındaki en büyük sebeplerin başında gelmektedir. İslami banka modelinin, inançlarından dolayı fonlarını değerlendiremeyen insanlara ait âtil durumda bulunan kaynakları ekonomiye kazandırması ve İslami fon büyüklüğünün çok yüksek olması diğer ekonomi modellerinin de dikkatini çekmiştir. Bu bankalara yapılan yatırımlar sadece İslam ülkeleriyle sınırlı kalmamış fonları kendi ülkelerine çekebilmek için birçok ülke İslami banka modelini oluşturmaya başlamıştır (Özcan, Hazıroğlu 2000:9).

1980'li yıllarda İslami banka modeli hızlı bir şekilde büyümeye başlamıştır. Bu büyüme ile birlikte dünyada İslami ilkelere dayalı ekonomi modeli oluşmuştur. İslami banka modeli bu temel taşları sayesinde bankacılık sektöründe ve ekonomik sistemde sağlam bir yere sahip olmuştur.

İslami banka modelinin dünyada hızlı bir şekilde gelişmesi Türkiye'de de bu sektörde yatırımların artmasını sağlamıştır. İslami banka modeli Türkiye'de Katılım bankası adı altında faaliyet göstermektedir. İslam ülkelerine ait fon büyüklüğünden pay almak isteyen Türkiye hem katılım bankalarının gelişmesi hem de yabancı yatırımcıların ülkemize yatırım yapması için bu alanda yeni kararlar almıştır (Tenekeci 2017).

Çalışma üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde katılım bankalarının tanımı, çalışma prensipleri ve amaçları hakkında detaylı bilgiler verilmiştir. İkinci bölümde, İslami banka modelinin Dünya'da ve Türkiye'deki tarihsel gelişimi hakkında bilgiler verilmiştir. Üçüncü bölümde ise çalışmanın amacı, veri seti ve yönteminden bahsedilerek Türkiye'de faaliyet gösteren özel ve kamu katılım bankalarının 2015-2021 yılları arası performanslarındaki gelişmeler CAMELS (C - Capital Adequacy, A - Asset Quality, M - Management Quality, E - Earnings, L - Liquidity, S - Sensitivity) yöntemi ile karşılaştırmalı bir şekilde incelenmiştir. Analiz sonucunda elde edilen veriler yorumlanmıştır.

Katılım Bankacılığının Tanımı, Amaçları ve Çalışma Prensipleri

İslami banka uygulamalarının geçmişi 1960'lı yıllara kadar uzanmaktadır. Türkiye'de bu kurumlar 1980'li yıllarda özel finans kurumları olarak faaliyetlerine başlamış; 19/10/2005 tarih ve 5411 sayılı Bankacılık Kanunu ile katılım bankaları adını alarak bankacılık mevzuatına dâhil edilmişlerdir.

“Katılım bankalarını, tasarruflarını kullandırmaları karşılığında faiz almak istemediği için tasarruflarını bankalara yatırmayıp yastık altında altın, döviz, ev, arsa şeklinde yatırım yapan tasarruf sahiplerinin, tasarruflarının üretim sürecine dâhil edilmesi amacıyla kurulan ve kar – zarar ortaklığı anlayışıyla faaliyette bulunan kurumlar”

şeklinde tanımlamak mümkündür (Takan, Acar Boyacıoğlu 2013:14).

Katılım bankaları; yatırım yapmak isteyen insanlara kar ve zarar ortaklığı ile çeşitli finansman hizmetleri sunan, reel ekonomiyi finanse etmek için farklı kaynaklar oluşturan, bu kaynaklar ile finans sektöründe faaliyette bulunan, bu işleri yaparken de diğer bankaların sunduğu hizmetleri de sunan kuruluşlardır. Katılım bankaları; bir yandan müşterilerinden topladığı fonları katılma hesapları veya cari hesaplarda değerlendirirken, diğer yandan toplanan bu fonlar faizsiz finansman ürünlerinde kullanılarak reel ekonomiye kazandırılır. Bu finansman işlemleri sonucu oluşan kar veya zarar katılım hesaplarına dağıtılır. Buradan da anlaşılacağı üzere, katılım bankaları geleneksel bankalarda bulunan faizli ürünlerin yerini alan faizsiz ürünler kullanarak müşterilerine çeşitli yöntemlerle hizmet sunmaktadırlar (Tunç 2000:13).

Katılım bankalarının var olma nedeni faizsizlik prensibidir. Bu prensibin özünü de aşağıdaki iki unsur oluşturmaktadır (TKBB 2021):

- Faiz kesinlikle yasaktır. Faiz yerine, kar ve zarar ortaklığı sistemi kullanılarak fon toplama işlemi yapılmaktadır.
- Müşterinin almak istediği malı satıcıdan peşin alarak talepte bulunan müşteriye vadeli satmak suretiyle (murabaha), leasing ve ortaklık gibi işlemlerle fon kullanılmaktadır.

Katılım bankaları, faizsizlik ilkesine dayalı sistem ile müşterilerinden almış oldukları fonları ticari faaliyetlerde değerlendirerek elde edilen kar ya da zararı müşterilerine belirli oranlarla dağıtmakta; kar/zarar ortaklığı çerçevesinde işlemlerini yürütmektedirler. Söz konusu bankaların işlemlerini yürütürken dayandıkları prensipler aşağıdaki gibidir (Özulucan, Devran 2009:88):

- Katılım bankalarının çalışma modeli riske dayanmaktadır. Banka nezdinde müşteriden toplanan kaynaklar ve banka sermayesi ticaret içerisinde verimli bir şekilde kullanılmalıdır. Katılım bankalarının müşterilerini ticarete yönlendirmesinin en büyük nedeni faizin İslam'da yasaklanmış olması ve ticaretin helal kılınmış olmasından kaynaklanmaktadır.
- Fonların büyük bir çoğunluğu sosyal sorumluluğa sahip projelerde finansman olarak kullanılmaktadır.
- Finansal risk, sermaye sahibine aittir. Yani sermayeyi işleten, herhangi bir risk altında bulunmamaktadır.
- İslam dininde faiz haram olduğundan dolayı İslami kurallara göre çalışan katılım bankalarında da kesinlikle yasaktır. Müşterilerine sunulan hizmetleri tamamlamada faizsiz hizmetler verilmektedir. Yani sağladıkları kaynaklara ve kullandıkları fonların hiçbirinde faizli işlem yapmazlar.
- Katılım bankalarının çalışma esasları kar ve/veya zarara katılma ortaklığı veya sermaye iştiraki biçiminde görülmektedir. Bu çalışma şekli İslami bankalar sektöründe kabul görmüştür. İslamiyet'te sermaye sahibi olan kişi veya kurum elde ettiği karı emek harcayan ile paylaşabilir. Sermayenin kar veya getiri

oranı yani kara katılma oranı belli olmakla birlikte elde edilecek karın tutarı belli değildir.

Ekonomik anlamda yasaklanan olguların başında faiz yasağı gelmektedir. İslam'ın bu yasağı çerçevesinde faaliyet gösterecek kurumsal yapıların oluşturulması bu bağlamda önem arz etmektedir. Bu çerçevede, geleneksel bankalarla rekabet edebilecek İslami banka sisteminin oluşturulması ve İslami banka sözleşmeleri ile uygulanacak kuralların belirlenmesi gerekmektedir. Bu amaçlara yönelik olarak fon arz ve talebinin bir araya getirilmesinde, yatırım, üretim ve ticari faaliyetlerin yürütülmesinde, İslam'ın belirlediği genel çerçeveye uygun sözleşmelerin ve uygulamaların geliştirilmesi ve klasik banka sistemi ile rekabet edebilecek seviyede bir banka sisteminin oluşturulması önemli bir gereklilik olarak karşımıza çıkmaktadır.

Banka hizmetlerinin en az klasik bankalar seviyesinde hizmet vermesi, refah düzeyinin ve ekonomik adaletin eşit oluşturulması, yapılan yatırımlardan kar sağlanması, ekonomik büyümeye destek vermek için sürekli katkı sağlanması ve sektörde rekabet edebilirlik düzeyinin sağlanması İslami banka sözleşmelerinde ki temel amaçlar arasında yer almaktadır (Wardhany, Arshad 2012:10).

İslami Bankaların Tarihsel Gelişimi ve Türkiye'de İslami Banka Uygulamaları

“Modern İslami Banka” kavramı ilk olarak Muhammed Üzeyr tarafından 1955’li yıllarda geliştirilmiştir. Eserlerinde faizden ayrı kar-zarar ortaklığına dayalı bir sistemin Müslümanlar için acil bir şekilde kurulması gerektiği düşüncesini ortaya koyan Üzeyr ve bu düşünceye sahip birçok ilim insanının eserleri İslami bankacılık düşüncesinin temellerini oluşturmuştur.

İlk faizsiz kurum denemesi olarak 1940’lı yıllarda Hindistan’da kurulan Müslüman fonları ve kredi kurumları kabul edilebilir. Bu kurumları 1958’li yıllarda Pakistan da kurulan Yardımlaşma Bankası ve 1963 yılında Malezya’da kurulan Hac Fonu takip etmiştir. Malezya’daki Hac Fonu, hac görevlerini yerine getirmek isteyen Müslümanların paralarını biriktirebilecek bir kuruma ihtiyaç olmasından dolayı kurulmuştur. Başlangıçta Fon’un müşteri sayısı 1281 iken 2005 yılında müşteri sayısı beş milyon üzerine çıkmıştır. Bu fonun başarısı Malezya’da İslami banka modelinin desteklenmesine ve başarısına önemli katkı sağlamıştır (Sümer, Onan 2015).

1963 yılında Dr. Ahmad El-Najjar tarafından modern anlamda ilk İslami banka olan Mith Ghamr Tasarruf Bankası Mısır’da kurulmuştur. Kurulduğu şehrin adını alan banka özellikle çiftçi ve esnaf tarafından desteklenerek hızla büyümüştür. Mısır’ın bu dönemdeki yönetimi siyasi korkulardan dolayı bankayı Mısır Merkez Bankası’na devrederek bankanın kapanmasına sebep olmuştur. Halkın tepkisinden de çekinen Mısır yönetimi 1971 yılında Nasr Sosyalist Bankasını kurmuştur. Söz konusu kurum faizsizlik prensipleri ile çalışmakta ve Uluslararası İslami Bankalar Birliği tarafından da kabul görmüş bir bankadır (TKBB 2019).

1970’li ve 1980’li yıllar İslami bankaların modern anlamda doğduğu ve geliştiği yıllar olarak kabul

edilmektedir. Cidde’de 1973 ve 1974 yıllarında yapılan toplantılar sonrasında İslam ülkeleri arasındaki işbirliğini artırmak, ekonomik ve sosyal programları desteklemek amacıyla 20 Ekim 1975 yılında İslam Kalkınma Bankası (IDB) kurulmuştur. IDB’nin kuruluşunda Türkiye’nin de aralarında bulunduğu İslam İşbirliği Teşkilatına (İİT) üye 22 ülke bulunmaktadır. İlk İslami banka olarak kabul edilen IDB’nin görevi, sermaye fazlası bulunan İslam ülkelerinin sermaye ihtiyacı bulunan İslam ülkeleri ile işbirliği yaparak İslam ülkelerinde ekonomik ve sosyal gelişime destek vermektir (TKBB 2019:104-105).

IDB’nin kurulması birçok İslam ülkesinin ilgisini çekmiş bu dönemde benzer nitelikte yeni bankaların kurulmasına kaynaklık etmiştir. Bu bankalara Dubai İslam Bankası ve Kuveyt Finance House örnek gösterilebilir.

1980’li yıllardan sonra İslami bankalar Asya-Pasifik ülkelerinde ve Türkiye’de de gelişme göstermeye başlamıştır. Bu yıllarda İslami banka alanında birçok ürün ortaya çıkmıştır. 2000’li yıllarda sistem Avrupa ve Amerika’ya kadar yayılma göstermiştir. Bu yıllarda “sukuk” başta olmak üzere birçok yeni ürün geliştirilmiştir. İslami banka modelinin hızlı bir şekilde büyümesi diğer klasik bankaların da ilgisini çekmeyi başarmış; Citibank ve HSBC gibi bankalar bünyelerinde İslami Pencereler (Islamic Windows) kurulmuştur.

İslami bankaların hızlı yükselişi ürün ağının giderek artması gibi etkenlerden dolayı İslami bankalar için düzenleyici ve denetleyici kurumlara ihtiyaç duyulmuştur. 1991 yılında İslami Finansal Kuruluşlar Muhasebe ve Denetim Kurumu (AAOIFI), 2002 yılında Uluslararası İslami Finansal Piyasalar Kurulu (IIFM), İslami Finansal Hizmetler Kurulu (IFSB) ve İslam Ülkeleri Uluslararası Derecelendirme Kuruluşu (IIRA), 2010 yılında ise Uluslararası İslami Likidite Yönetimi (IILIM) kurulmuştur (TKBB 2019:120).

Dünyada İslami bankaların faaliyetlerinin artması, Türkiye’de de bu sektörde faaliyete başlanması için çalışmaların artmasına sebep olmuştur. İslam Kalkınma Bankası’nın kurucu üyeleri arasında ülkemizin de bulunması bu çalışmaları destekleyici fonksiyon görmüştür.

Türkiye’deki ilk İslami banka örneği olarak 1975 ve 1978 arasında faaliyet gösteren Devlet Sanayi İşçi Yatırım Bankası kabul edilmektedir (Bulut ve ark. 2019). Banka, tasarruf sahiplerine, küçük ve orta ölçekli işletmelere faizsiz finansman desteği sağlamak amacıyla kurulmuş; 1978 yılına kadar faaliyet göstermiş ve kapanmıştır. Bu faizsiz bankacılık deneyimi İslami bankaların kurulması ve gelişmesi açısından öncü olmuştur.

Ülkemizde karma ekonomiden serbest piyasa ekonomisine geçişin önem kazandığı dönemde İslami banka modeli doğmuştur. 1983 yılında çıkarılan 83/7506 sayılı Bakanlar Kurulu’nun yayınladığı Kanun Hükmünde Kararname ile faizsiz finans hizmeti verilmesi ve bu hizmeti verecek kurumların “Özel Finans Kurumları” (ÖFK) adını taşımasına karar verilmiştir (Tenekeci 2017). ÖFK’ların faaliyetlerinin kapsamı, çalışma şartları ve tasfiyesine ilişkin konularda Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı ile T.C. Merkez Bankası yetkilendirilmiştir (25.02.1984 tarih ve 18323 sayılı resmi gazetenin 83/7506 Sayılı Kararname Eki, 1984).

1984 yılında Albaraka Türk Özel Finans Kurumu ilk Özel Finans Kurumu olarak kurulmuştur. 1985 yılında da Faisal Finans Kurumu kurulmuştur. Her iki kurum da aynı yıl içerisinde faaliyet izni alarak faaliyetlerine başlamıştır. 1989 yılında Kuveyt Türk Özel Finans Kurumu, 1991 yılında Anadolu Finans Kurumu, 1995 yılında İhlas Finans Kurumu ve Özel Finans Kurumları Birliği Vakfı, 1996 yılında Asya Özel Finans Kurumu kurulmuştur (TKBB 2019).

Faisal Finans Kurumu, Albaraka Türk Özel Finans Kurumu ve Kuveyt Türk Özel Finans Kurumu körfez ülkelerinde hâlihazırda faizsiz bankacılık faaliyetleri gösteren büyük finans kurumlarının iştirakleridir. İhlas Finans, Anadolu Finans ve Asya Finans ise yerli sermaye ile kurulan ÖFK'lerdir. Böylece 1983-1999 yılları arasında üçü yerli sermayeli, üçü yabancı sermayeli olmak üzere toplam altı adet ÖFK kurulmuştur.

1999 yılına kadar 83/7506 sayılı Kanun Hükmünde Kararnameyle faaliyetlerini sürdüren ÖFK'lar 17 Aralık 1999 tarihli ve 4491 sayılı Bankalar Kanununda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun ile 4389 sayılı Bankalar Kanunu kapsamına alınmasına karar verilmiştir (Tenekeci 2017). 83/7506 sayılı Özel Finans Kurumlarının Kurulması, Faaliyetleri ve Tasfiyelerine İlişkin Esas ve Usullere Dair Kanun Hükmündeki Kararname ile ilgili alınan kararların tamamı bu kanun ile yürürlükten kaldırılmıştır (Özulucan & Deran, 2009). Bu kanunla ÖFK'lar banka statüsüne alınarak bankalar ile aynı yasal çerçevede faaliyet göstermeye başlamıştır (Ergeç, Kaytancı ve Toprak 2014). Klasik bankaların sistemi ve katılım bankalarının sistemi, faaliyet lisansları bu kanunda tamamen ayrılmıştır. Katılım banka hizmetini vermek isteyen kurumların lisanslarını katılım bankalarına ait amaç ve hizmetleri doğrultusunda alması gerekmektedir. 1999 yılında ÖFK'ların bankacılık sisteminde eşit ve adil olarak faaliyet yapabilmeleri için klasik bankalarda kullanılan ürünleri kullanma hakkı da getirilmiştir.

12 Mayıs 2001 tarih ve 4672 sayılı Kanun ile Özel Finans Kurumları Birliği kurulmuştur. Bu birlik ile "Güvence Fonu" oluşturulmaya çalışılmıştır (Tenekeci 2017). Bu fon klasik banka sistemindeki Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu (TMSF)'na denk gösterilmiştir.

2001 yılına kadar hızlı bir gelişme gösteren sektör, 2000/2001 finansal krizlerinden olumsuz etkilenmiş; bankacılık sektöründe yaşanan likidite sıkıntısı katılım bankalarında da görülmüştür. Bunun sonucu olarak İhlas Finans Kurumu iflas etmiş ve BDDK tarafından faaliyetlerine son verilmiştir.

2005 yılında 5411 sayılı yeni bir Bankacılık Kanunu kabul edilmiştir. Bu Kanun ile birlikte ÖFK'ların ismi "Katılım Bankası" olarak değiştirilmiştir (Özulucan, Deran 2009:92). 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nda yapılan tanımlamaya göre "Özel cari ve katılma hesapları yoluyla fon toplamak ve kredi kullandırmak esas olmak üzere faaliyet gösteren kuruluşlar" katılım bankaları olarak tanımlanmıştır.

Bu kanun ile Özel Finans Kurumları Birliği'nin adı Türkiye Katılım Bankalar Birliği (TKBB) olarak değiştirilmiştir. Güvence Fonu kapatılmış ve TMSF'ye devredilmiştir. Böylece Türkiye'deki tüm bankaların tasfiye sürecinin

yönetilmesi ve takibi için tek yetkili sigorta fonu TMSF olmuştur (Arabacı 2007).

2006 yılına kadar yapılanlar katılım bankalarının kurulması ve gelişmesi için atılan adımları göstermektedir. 2013 yılında 10. Kalkınma Planı 3. Performans Göstergesi kapsamında 3. Politika başlığında, ülkedeki katılım bankalarının sektördeki gelişimini desteklemek amacıyla kamu sermayeli katılım bankalarının kurulmasına yönelik kararlar alınmıştır (Süner, Ersoy 2018). Bu kararlar birlikte 2015 yılında Ziraat Katılım Bankası A.Ş. kurularak faaliyetlerine başlamıştır. Banka sermayesinin tamamı Hazine tarafından ödenmiştir. Türkiye'nin ilk kamu katılım bankası unvanına sahip olan Ziraat Katılım Bankasını, 2016 yılında Kurulan Vakıf Katılım Bankası A.Ş. ve BDDK'nın 26.02.2019 tarihli ve 8262 sayılı Kararı ile kurulan Türkiye Emlak Katılım Bankası A.Ş. (Emlakbank) takip etmiştir.

Literatür Taraması

İslami bankaların performanslarının analizine yönelik olarak çalışmaların bir kısmı tekil ülke örnekleri üzerinden, bir kısmı da ülkeler arası karşılaştırmalar yapılarak literatüre katkı sağlamışlardır.

Yurttadur ve Demirbaş'ın (2017) çalışmalarında 2010-2016 yıllarına ait verileri kullanarak özel katılım bankalarını ve seçilmiş üç adet geleneksel banka modelinin finansal performansları analiz ederek karşılaştırma yapmıştır. Çalışmada katılım bankalarının aktif karlılığının ve öz kaynak karlılığının geleneksel bankalara göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Katılım bankalarının geleneksel bankalara göre daha likit oldukları, ancak katılım bankalarının borçluluk oranının daha yüksek olduğu gözlemlenmiştir.

Batır (2019) tarafından yapılan çalışmada kamu katılım bankalarının sektöre girişi ve etkisi üzerinde durularak kamu ve özel katılım bankalarının CAMELS yöntemi ile karşılaştırılması yapılmıştır. 2015-2017 yıllarını kapsayan çalışmada yeni kurulan kamu katılım bankalarının daha iyi bir performans sergiledikleri gözlemlenmiştir. Sermaye yapısı, aktif kalitesi, yönetim performansı, karlılık, likidite, piyasa riski kalemlerinde kamu katılım bankalarının özel katılım bankalarına göre daha sağlam bir yapıya sahip olduğu belirtilmiştir. Bu çalışma 2015-2017 yıllarını, yani kamu katılım bankalarının kuruluş yıllarını kapsamaktadır. Kamu katılım bankaları kuruluş yılları itibarıyla belirlenen kalemlerde sağlam bir yapı içerisinde görülmektedir. Ancak çalışmamız 2015-2021 yıllarını kapsadığı için bankaların performanslarında ilerleyen yıllarda değişkenlikler görülmektedir.

Tetik ve Şahin (2020) tarafından yapılan ve 2011-2019 yıllarını kapsayan çalışmada katılım bankalarının finansal performansları TOPSİS yöntemi ile analiz edilmiştir. Çalışmada katılım bankalarındaki büyümenin devam ettiği ancak istenilen seviyede büyüklüklere ulaşamadığına vurgu yapılmıştır. Katılım bankalarının bankacılık sektöründe söz sahibi olacak büyüklüğe ulaşması için öz kaynak yapılarındaki eksikliklerin giderilerek daha güçlü bir yapı oluşturması ve toplanan fonların karlılığı yüksek finansal araçlarda değerlendirilmesinin gerekliliği ifade edilmiştir. Ülkemizdeki katılım banka sektörünün gelişmesi

için faizsiz bankacılık konusunda gelişmiş diğer ülkelerdeki faizsiz finans ürünlerinin acilen ülkemize uyumunun sağlanması gerektiği ifade edilmiştir.

Akyüz ve arkadaşları (2020) tarafından yapılan çalışmada 2013 ve 2017 yılları arasında ülkemizde faaliyet gösteren katılım bankalarının detaylı analizi yapılarak performansları ölçülmüştür. Bu çalışmada CAMELS yöntemi kullanılmıştır. Analiz sonucunda, dünyada yaşanan finansal gelişmelerin diğer sektörlerde olduğu gibi katılım bankaları üzerinde de etkilerinin olduğuna yer verilmiştir. Katılım bankalarının sermaye yapılarını koruması, finansman kullandırmalarına önem vermesi, karlılıklarını artırmasının gerekliliği ve krizleri etkin bir şekilde yönetebilmesi gibi konulara yer verilmiştir.

Önal ve Mat'ın (2017) çalışmalarında, ülkemizde faaliyet gösteren üç özel katılım bankası Kuveyt Türk, Albaraka Türk ve Türkiye Finans'ın 2014-2016 dönemine ait karlılıkları karşılaştırmalı olarak değerlendirilmiştir. Değerlendirme sonucunda kamu katılım bankalarının piyasa girmesi ve pazar paylarını artırmaları sonucu bu üç katılım bankasının öz kaynak ve aktif karlılıklarında düşüş eğilimi olduğunun gözlemlendiği belirtilmiştir.

Yudistira (2004), dünyada faaliyet gösteren on sekiz adet İslami banka üzerinde, Veri Zarflama Analizi kullanılarak bu bankaların verimlilik ölçüm analizini yapmıştır. Çalışmada katılım bankaların geleneksel bankalara göre verimliliklerinin düşük olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Orta Doğuda bulunan katılım bankalarının da Orta Doğu dışındaki katılım bankalarına göre verimliliklerinin düşük olduğu tespit edilmiştir.

Bader ve arkadaşları (2008) tarafından yapılan çalışmada, Veri Zarflama Analiz yöntemi kullanılarak 21 ülkede faaliyet gösteren toplam 43 İslami Banka ve 37 klasik bankaya ait maliyet, gelir ve kâr verimliliğini ölçmekte ve karşılaştırmaktadır. Statik ve dinamik veriler kullanarak bu bankaların ortalama ve fazla mesai verimliliğini büyüklüklerine, yaşlarına ve bölgelerine göre değerlendirmiştir. Yapılan çalışma sonucuna göre İslami bankalar ve klasik bankaların verimlilik sonuçlarında önemli bir farklılık olmadığı sonucu ortaya konmuştur.

Şendurur ve Temelli (2018) çalışmalarında CAMEL yöntemine göre Türkiye'de faaliyette bulunan geleneksel bankaların ve katılım bankalarının 2010-2016 yılları arasındaki performanslarını karşılaştırmıştır. Klasik bankaların performanslarının katılım bankalarından daha yüksek olduğu bilgisi paylaşılmıştır. Katılım bankalarının bankacılık sektöründeki gelişmelerinin devam ettiğine değinilmiştir. Katılım bankalarının klasik bankalara alternatif olduğu ve tamamlayıcı özelliğe sahip olduğu gözlemlenmiştir. Ayrıca katılım bankalarının âtil bulunan ve sisteme dâhil olmayan fonların ekonomiye kazandırılmasında büyük rol üstlendiğine yer verilmiştir. Bu yüzden katılım bankalarının ülkemizde geliştirilmesi için yapılan çalışmaların artırılması ve yeni düzenlemelerin yapılması gerektiği ifade edilmiştir.

Esmer ve Bağcı (2016) tarafından yapılan çalışmada 2005-2014 yılları arasında katılım bankalarının finansal sonuçları değerlendirilmiştir. Çalışmada katılım bankalarının kriz yönetimine, likidite problemlerine, iflas gibi olumsuzluklara

karşı önceden hazırlık yapma imkânlarının daha yüksek hızda ve daha yüksek fayda da sağlandığı ifade edilmiştir.

Çalışmanın Veri Seti ve Yöntemi

Bu çalışmanın amacı, Türkiye'de faaliyet gösteren kamu ve özel katılım bankalarının performanslarının karşılaştırılmasını yaparak, kamu katılım bankalarının sektöre girişleriyle birlikte sektörün etkinliğinde artış olup olmadığı tespit edilmesidir.

Çalışmanın bu kısmında Türkiye'de faaliyet gösteren katılım bankalarının 2015-2021 tarihleri arası yıllık verileri üzerinden performans değerlendirmesi yapılacaktır. Performans ölçümü için CAMELS analiz yöntemi kullanılacaktır.

Çalışmada konuyla ilgili birincil ve ikincil kaynaklardan literatür taraması yapılmış, konuyla ilgili kurum ve kuruluşların yayınladıkları raporlar, istatistikler incelenmiştir. Bu bağlamda özellikle Türkiye Katılım Bankaları Birliği ve katılım bankalarının kendi faaliyet ve bilanço raporlarından elde edilen veriler yardımıyla performans karşılaştırması yapılmıştır.

Bu karşılaştırma yapılırken CAMELS analiz yöntemi kullanılmıştır. CAMELS analizi; finansal açıdan sorun yaşayan bankaların tespit edilmesi için 1970'li yıllarda ABD'de denetçiler tarafından geliştirilmiş bir yöntemdir. Bu analiz yöntemi ile bankalara ait performans değerlendirmesi yapılmakta ve sorunlu bankalar tespit edilmektedir. Ayrıca kredi derecelendirme kuruluşları tarafından bankaları derecelendirmek için de kullanılan bir analiz yöntemidir.

CAMELS Analizi

CAMELS analizi, birçok ülkede denetim otoriteleri tarafından bankacılık sisteminin risk durumunun belirlenmesi için kullanılan bir sistemdir. Bu sistem, derecelendirme kuruluşlarının bankaları derecelendirme çalışmalarında da kullanılmaktadır. Ülkemizde de kullanılan bu analiz sisteminde aşağıdaki göstergeler kullanılmaktadır.

- C (Capital Adequacy): Sermaye Yeterliliği
- A (Asset Quality): Varlık Kalitesi
- M (Management Quality): Yönetim Kalitesi
- E (Earnings): Karlılık
- L (Liquidity): Likidite
- S (Sensitivity): Piyasa Risklerine Duyarlılık

Sermaye Yeterliliği (C)

Sermaye yeterliliği oranı, toplam banka sermayesinin durduğu yere odaklanır. Mevduat müşterilerini, bankanın maruz kalacağı ya da kaldığı olası risklerden koruma görevini üstlenir (Balasundaram 2008:142). Bankacılık Kanununa göre risklerden dolayı oluşacak zararlara karşı bankanın yeterli ölçüde kaynak bulundurması sermaye yeterliliğinin tanımı olarak geçmektedir. Basel II standartlarında göre bir bankanın minimum %8 sermaye yeterliliği seviyesinde bulunması gerekmektedir. BDDK'nın belirlediği minimum oranında ise %12 seviyesinin altında bulunmaması gerekmektedir (Akgüç 2012:459). Bu oran ile ayrıca bankaların finansal gücü de ölçülmektedir. Bankalar

sermaye yapısını oluşturan kaynakları verimli kullanarak faaliyetlerine devam edebilir ve büyüme sağlayabilirler.

Varlık Kalitesi (A)

Bankaların varlıklarındaki azalma banka açısından risk oluşturmaktadır. Bankalara faiz ya da kar yükü oluşturan yabancı kaynaklar toplamı, bankanın toplam kaynakları arasında önemli bir yer oluşturmaktadır. Bu durum öz kaynak payının daha az olmasına ve pasiflerin esnekliğinin düşük olmasına sebep olmaktadır (Akgüç 2012:521). Aktif kalitesi ile bankaların varlık kalitesi incelenmektedir. Bilanço dışı işlemlere ek olarak yatırım ve kredi portföylerinin kredi risklerini, bankanın diğer varlıkları ve taşınmazlarına ait kredi risk miktarını yansıtır. Yönetimin kredi risklerini ölçme, tanımlama, kontrol etme ve izleme yeteneği de bu bileşen içinde değerlendirilmektedir (Sakarya 2010:14).

Yönetim Kalitesi (M)

CAMELS analiz modelinde kullanılan diğer bir önemli bileşen yönetim kalitesidir. Yönetimin, bankanın gerçekleştirdiği faaliyetlerin risk düzeyini belirleme, risk düzeyini ölçme, kontrol etme, bankacılık kanununda belirlenen yasalara ve yönetmeliklere uygunluğunu kontrol etme görevleri bu derecelendirmede incelenmektedir. Yönetimin kalitesi, yönetimin doğru ve sorunsuz çalışması açısından önemlidir (Christopoulos ve ark. 2011:12).

Karlılık (E)

Karlılık oranları hesaplanırken sadece miktara bağlı hesaplama yapılmamaktadır. Bununla beraber elde edilen karın sürekliliği ve niteliğini etkileyen faktörler de bu hesaplamada kullanılmaktadır. Karlılık bileşeni bankaların mevcut faaliyetleri ile gelecekte oluşacak faaliyetlerinin sürdürülebilirliğini yansıtmaktadır. Diğer bir ifadeyle karlılık, yeterli sermaye tabanı oluşturularak ve riski tabana yayarak oluşabilecek kayıpları karşılayabilme kapasitesini belirler (Balasundaram 2008:142).

Likidite (L)

Likidite, bankaların üstlendiği yükümlülükleri ve borçları karşılama gücünü göstermektedir. Aynı zamanda bankanın finansman kaynaklarındaki değişikliklerle uğraşma becerisini gösterir. Piyasada oluşabilecek olumsuz durumlara göre elde bulunan varlıkları hızlı bir şekilde ve en az kayıpla tasfiye etmektedir (Christopoulos ve ark. 2011:13). Bir bankanın likidite yeterliliğini değerlendirirken bankanın fon yönetme yeterliliği ve fonlamayı karşılamak için likidite seviyesi ile likidite kaynaklarına dikkat edilmelidir. Bu bağlamda likidite yönetimi bankanın finansal yükümlülüklerini yerine getirebilmek için likidite seviyesini koruması ve müşterinin finansman taleplerinin yerine getirilmesini sağlamalıdır. Bankalar bu bileşenler ile likidite ve karlılık arasındaki dengeyi sağlamalıdır. Likidite bileşeni ile bankalar likidite hareketlerini inceler ve ölçerler (Aytekin 2013:36).

Çizelge 1: CAMELS Analizi Kullanılan Oranlar ve Ağırlıkları

Chart 1: Ratios and Weights Used in CAMELS Analysis

Kısaltma	Bileşen ve Oran Adı	Ağırlık	İlişki Yönü
	(C) Sermaye Yeterliliği	0,20	
SYO1	Sermaye Yeterliliği Rasyosu	0,25	+
SYO2	Öz kaynaklar / Toplam Aktifler	0,25	+
SYO3	Ödenmiş Sermaye / Öz kaynaklar	0,25	-
SYO4	Net Dönem Kârı (Zararı) / Toplam Aktifler	0,25	+
	Aktif Kalitesi	0,20	
AKO1	Toplam Krediler ve Alacaklar / Toplam Aktifler	0,25	+
AKO2	Takipteki Krediler (Brüt) / Toplam Krediler ve Alacaklar	0,25	-
AKO3	Duran Aktifler / Toplam Aktifler	0,25	-
AKO4	Finansal Varlıklar (Net) / Toplam Aktifler	0,25	-
	(M) Yönetim Kalitesi	0,15	
YKO1	Takipteki Krediler (Brüt) / Toplam Krediler ve Alacaklar	0,30	-
YKO2	Şube Başına Net Kâr (Milyon TL)	0,35	+
YKO3	Toplam Faaliyet Gelirleri / Toplam Aktifler	0,20	+
YKO4	Faiz/Kâr Payı Dışı Gelirler / Toplam Aktifler	0,15	-
	(E) Karlılık	0,15	
KO1	Net Dönem Kârı (Zararı) / Toplam Aktifler	0,35	+
KO2	Net Dönem Kârı (Zararı) / Özkaynaklar	0,35	+
KO3	Vergi Öncesi Kâr / Toplam Aktifler	0,30	+
	(L) Likidite	0,15	
LO1	Likit Aktifler / Toplam Aktifler	0,35	+
LO2	Likit Aktifler / Kısa Vadeli Yükümlülükler	0,35	+
LO3	TP Likit Aktifler / Toplam Aktifler	0,30	+
	(S) Piyasa Riskine Duyarlılık	0,15	
PRD1	YP Aktifler / YP Pasifler	0,40	-
PRD2	Net Kâr Payı Gelirleri / Toplam Aktifler	0,40	+
PRD3	Finansal Varlıklar (Net) / Toplam Aktifler	0,20	-

Kaynak: Konu ile ilgili literatür taraması yapılarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

Çizelge 2: CAMELS Aşamaları**Chart 2: CAMELS Stages**

Aşamalar	Değerlere Verilen Simgeler	Değerlerin Belirlenmesi
1.Aşama	a	İlişki yönü (+) ya da (-) olarak belirlenir.
2.Aşama	b	Ana bileşene verilen ağırlıklı değerler oluşturulur (toplam %100 olmalı).
3.Aşama	c	Referans Değer
4.Aşama	d	Banka Değeri
5.Aşama	e	Endeks Değer: (d/c)*100
6.Aşama	f	Sapma Değer: a pozitif ise (e)-100, a negatif ise 100-(e)
7.Aşama	g	Ağırlıklı Değer: (b*f)
8.Aşama	h	CAMELS Notu: $\sum(b * \sum g)$

Kaynak: Arıçelik, Ticari Bankalarda Performans Ölçümü: CAMELS Analizine Dayalı Bir İnceleme, 2010:90

Piyasa Risklerine Duyarlılık (S)

CAMELS analizinin son bileşeni olan piyasa riskine duyarlılık, bankaların faiz ya da kar oranlarındaki değişimler, döviz kurlarındaki değişimler, emtia fiyatlarındaki değişimler sonucunda oluşabilecek risklere karşı nasıl hareket ettiğini incelemektedir. Başka bir ifade ile bankaların herhangi bir faktörden dolayı oluşabilecek piyasa riskini ölçmesi, tanımlaması ve yönetmesi için ne kadar yetenekli olduğunu incelemektedir.

CAMELS Analizinde Kullanılan Değişkenler

CAMELS analiz yönteminde veriler 1 (en iyi) ile 5 (en kötü) arasında derecelendirilmektedir. Çalışma kapsamında CAMELS sisteminin alt verilerini oluşturan 21 adet alt veri seçilmiştir. Bu veriler seçilirken daha önce yapılan çalışmalar dikkate alınmıştır. Veri setini oluşturan değişkenler Türkiye Katılım Bankaları Birliğine ait veri tabanından ve katılım bankalarının yayınladığı finansal tablolar ile raporlardan alınmıştır. Analiz için kullanılan oranlar ve ağırlıkları aşağıdaki gibi oluşturulmuştur.

Analiz için belirlenen oranlar ve ağırlıkları CAMELS analiz sistemindeki aşamalardan geçirilerek analizin sonuçlarına ulaşılmıştır. Bu aşamalar aşağıdaki çizelgede detaylı olarak gösterilmektedir.

CAMELS sisteminde öncelikle ilişkinin yönü belirlenmiş, daha sonra ağırlıklı diğerler oluşturulmuştur. Referans değerlerinin oluşturulmasından sonra katılım bankalarının 2015-2021 yılları arası değerleri hesaplanmış, hesaplanan banka değerleri referans değerlere bölünüp 100 ile çarpılarak endeks değere ulaşılmıştır. Sapma değeri negatif veya pozitif yönde olabilir. Eğer yön pozitif ise "sapma değeri: endeks değeri-100"; negatif ise "sapma değeri:100-endeks değeri" şeklinde hesaplanır. Daha sonraki aşamada oranlara verilen ağırlıklar ile sapma değeri çarpılarak her bir bileşen özelinde toplanarak ağırlıklı sapma değeri ulaşılmıştır. Ağırlıklı sapma değeri ile bileşenlere verilen yüzdesel değerler çarpılarak elde edilen değerler yine bileşen özelinde toplanmış, çıkan sonuç Bileşik CAMELS değerini oluşturmuştur. Çıkan değerlere 1 ile 5 arasında not verilerek CAMELS notu oluşturulmuştur.

Bulgular

Türkiye’de faaliyette bulunan katılım bankalarının web sitelerinde bulunan 2015 ve 2021 yılları arasındaki raporlar ve bilanço kalemleri incelenerek oran analizi için gerekli

olan istatistikî bilgiler oluşturulmuştur. Bu bilgiler şekiller kullanılarak başlıklar altında detaylı olarak analiz edilmiştir.

Katılım Bankalarının Sermaye Yeterlilik Oranları Analizi

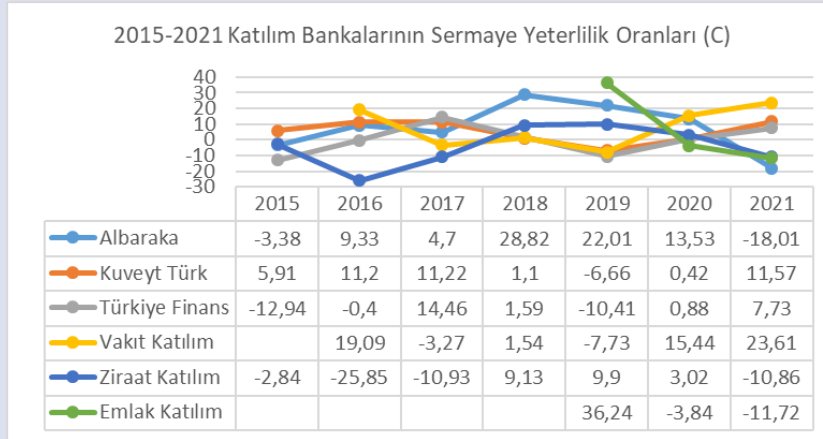
CAMELS analiz yönteminde sermaye yeterlilik oranları oluşturulurken yapılan hesaplamalarda dört gösterge kullanılmıştır. Bunlar aşağıdaki gibidir.

- Sermaye Yeterliliği Rasyosu
- Öz Kaynaklar / Toplam Aktifler
- Ödenmiş Sermaye / Öz Kaynaklar
- Net Dönem Karı (Zararı) / Toplam Aktifler

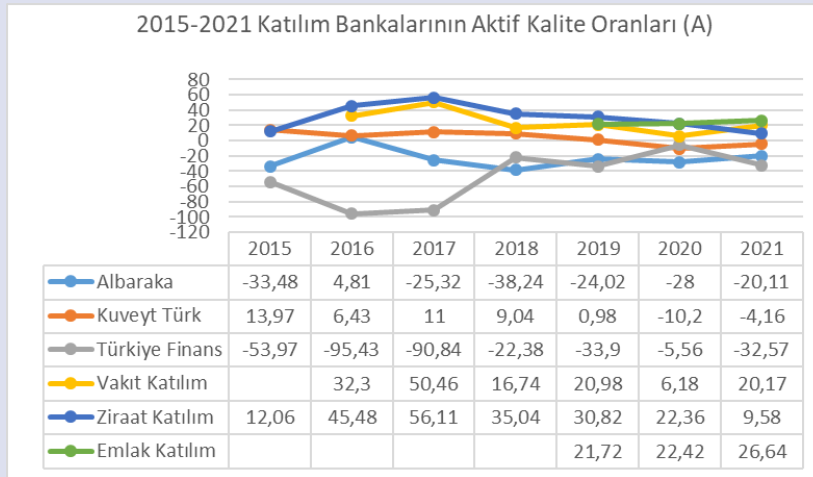
Sermaye yeterliliği, bir bankanın maruz kalacağı risklere karşı ortaya çıkabilecek zararı karşılamak için bulundurduğu kaynağı göstermektedir. Bu yüzden bankanın finansal istikrarını ölçmede kullanılan en önemli göstergelerin başında gelmektedir. Sermaye yeterliliğinin oluşturan bileşenlerin başında sermaye yeterliliği rasyosu gelmektedir. Basel II standartlarında göre alt sınır %8’dir. BDDK’nın istediği oran ise %12’nin üzeridir. İncelenen yıllarda söz konusu oran katılım bankalarının tamamında belirtilen oranların üzerinde gerçekleşmiştir.

Öz kaynakların toplam aktiflere oranı ise aktiflerin finansmanında ne kadar öz kaynak kullanıldığını göstermektedir. Öz kaynaklar risk içermeyen finansman kaynağı olduğundan bu oran ne kadar yüksek olursa bankanın riski karşılama oranı da o kadar yüksek olmaktadır. Ödenmiş sermayenin öz kaynaklara oranı ise öz kaynak yapısını ve kar dağıtımının ne ölçüde gerçekleştiğini göstermektedir. Eğer bu oran yüksek ise öz kaynakların sermaye artışı ile sağlandığı sonucu ortaya çıkmaktadır. Banka elde edilen karın çoğunu dağıtmıştır. Karlılık düşük seviyede kalmıştır. Net dönem karının aktif toplamına oranı ise bankanın aktiflerini ne ölçüde karlı kullandığını göstermektedir. Şekil 1’de açıklaması yapılan dört gösterge kullanılarak katılım bankalarının sermaye yeterliliği analizinin sonuçları gösterilmektedir.

Şekilde görülebileceği gibi, sermaye yeterliliği açısından en yüksek puana sahip banka 2019 yılındaki 36,24 puanıyla Emlak Katılım Bankası olmuştur. Bu puanın yüksek olmasında sermaye yeterlilik rasyosu ve öz kaynaklar/toplam aktiflerin bileşen puanlarının yüksek olması etkili olmuştur. En düşük puana sahip banka ise 2016 yılındaki -25,85 puanı ile Ziraat Katılım Bankası olmuştur. 2016 yılındaki sermaye yeterlilik oranlarını oluşturan bileşenlerin tamamı negatiftir.

Şekil 1. 2015-2021 Yılları Katılım Bankalarının Sermaye Yeterlilik Oranları
Figure 1. Capital Adequacy Ratios of Participation Banks for the Years 2015-2021

Şekil 2. 2015-2021 Yılları Katılım Bankalarının Aktif Kalite Oranları
Figure 2. Asset Quality Ratios of Participation Banks for the Years 2015-2021

Katılım Bankalarının Aktif Kalite Oranları Analizi

CAMELS analizinin ikinci basamağını oluşturan katılım bankalarının aktive kaliteleri analizi edilirken aşağıdaki göstergeler kullanılmıştır.

- Toplam Krediler ve Alacaklar / Toplam Aktifler
- Takipteki Krediler (Brüt) / Toplam Krediler ve Alacaklar
- Duran Aktifler / Toplam Aktifler
- Finansal Varlıklar (Net) / Toplam Aktifler

Katılım bankalarının yıllara göre toplam kredi ve alacaklarının aktif toplamına oranı özel katılım bankalarında daha yüksek seyretmektedir. Bu durum uzun yıllar sektörün içinde faaliyet göstermeleri ve kredi hacimlerini fazla olmasından kaynaklanmaktadır. Kamu katılım bankalarının sektörde yeni olması ve kredi risklerinin düşük olması bu oranın özel katılım bankalarına göre düşük olmasının sebebi sayılabilir.

Takipteki kredilerin, toplam kredi ve alacaklara oranı belirlenen yıllarda değişiklik göstermiştir. Bunun sebepleri arasında 2019- 2020 yılları arasında yaşanan ve etkileri devam eden Covid-19 salgınının sektörde ve dünya

ekonomisinde yarattığı olumsuzluklar gösterilebilir. Covid-19 salgınında dünyada yaşanan ekonomik daralma reel sektörü olumsuz etkilemiş bu da finansal piyasalarda olumsuz sonuçlar oluşmasına sebep olmuştur. Bankacılık sektöründe takip oranının kabul edilebilir seviyede olması bankanın maruz kalacağı zorluklar açısından önemlidir. Sektörde bu seviyenin %3 civarında olması beklenmektedir.

Duran varlıkların toplam aktiflerdeki payının yüksek olması bankaya ait gayrimenkul ve varlıkların kalitesini ölçmekte kullanılmaktadır. Ayrıca bu oranla bankaya ait varlıkların risk seviyesi de ölçülmektedir.

Şekil 2’de 2015-2021 yılları arasında katılım bankalarının aktif kalite analizi sonuçları gösterilmektedir.

Analiz sonuçlarına göre aktif kalite oranı açısından 2017 yılındaki 56,11 puanı ile Ziraat Katılım Bankası ilk sırada yer almaktadır. Bankanın 2017 yılına ait puanının yüksek olmasındaki en büyük etken takipteki kredilerin toplam kredi ve alacaklar içerisindeki payının düşük olmasından kaynaklanmaktadır. Bu da 2017 yılındaki AKO2 ye ait bileşen oranının yüksek olmasını sağlamıştır. En düşük puanı alan banka ise 2016 yılında -95,43’lük puanı ile Türkiye Finans

Katılım Bankası olmuştur. Bu oranı oluşturan bileşenlerden AKO2 (Takipteki Krediler (Brüt) / Toplam Kredi ve Alacaklar), AKO3 (Duran Aktifler / Toplam Aktifler) ve AKO4 (Finansal Varlıklar(Net) / Toplam Aktifler) puanlarının düşük olması bankanın 2016 yılındaki puanının düşük olmasına sebep olmuştur.

Katılım Bankalarının Yönetim Kalitesi Oranları Analizi

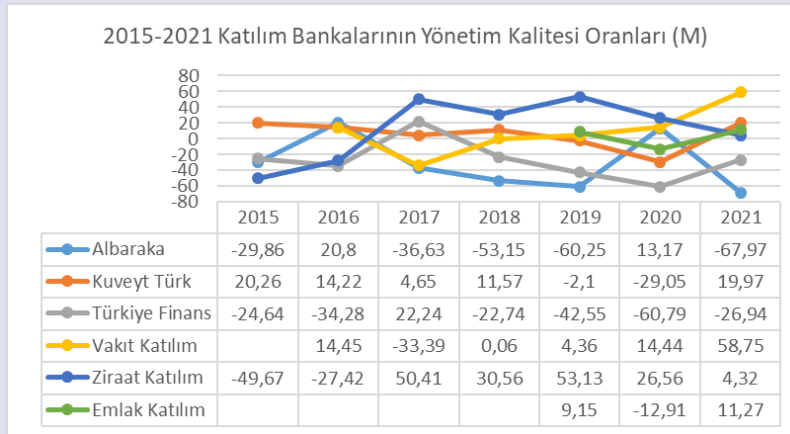
CAMELS analizinin üçüncü basamağını yönetim kalitesi oluşturmaktadır. Katılım bankalarına ait yönetim kalitesi analizi yapılırken aşağıdaki göstergeler kullanılmıştır.

- Takipteki Krediler (Brüt) / Toplam Krediler ve Alacaklar
- Şube Başına Net Kar (Milyon)
- Toplam Faaliyet Gelirleri / Toplam Aktifler
- Kar Payı Dışı Gelirler / Toplam Aktifler

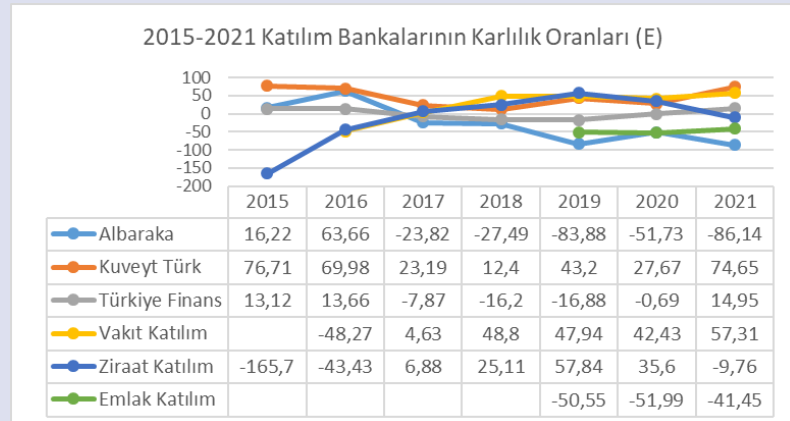
Takipteki krediler / toplam krediler ve alacaklara oranı eğer yüksek ise yönetim etkinliğinin düşük olduğu; eğer bu oran düşük ise yönetim etkinliğinin yüksek olduğu sonucunu ortaya çıkarmaktadır. Şube başına net kar, bankaların net karının şube sayısına bölünmesiyle bulunmaktadır. Çıkan sonuç bankanın şubelerinin ne kadar

karlı çalıştığını göstermektedir. Karlılığın yüksek olması yönetim kalitesinin yüksek olduğunu göstermektedir. Toplam faaliyet gelirlerinin toplam aktiflere oranı ile kar payı dışı gelirlerin toplam aktiflere oranı, bankanın faaliyetlerinden elde edilecek sonucun ne denli riskli olduğunu ölçmede, tespit etmede ve değerlendirmede yönetimin ne kadar etkin olduğunu göstermektedir. Şekil 3'de katılım bankalarında yönetim kalitesine ait analiz sonuçları gösterilmektedir.

Elde edilen bulgulara göre, yönetim kalite oranı bakımından 2019 yılındaki 53,13 puanı ile Ziraat Katılım Bankası ilk sırada yer almaktadır. Bankanın 2019 yılına ait puanının yüksek olmasındaki en büyük etken şube başına net karın ortalamanın üzerinde olmasından kaynaklanmaktadır. Bunun yanı sıra yönetim kalitesini oluşturan diğer bileşenlerin sonucu da pozitif katkı sağlamıştır. En düşük puanı alan banka ise 2021 yılındaki -67,97'lik puanı ile Albaraka Türk Katılım Bankası olmuştur. Bankanın yönetim kalitesini oluşturan bileşenler incelendiğinde tamamının negatif olduğu ve katılım bankalarının sektör ortalamasının çok altında kaldığı görülmektedir.

Şekil 3. 2015-2021 Yılları Katılım Bankalarının Yönetim Kalitesi Oranları
Figure 3. Management Quality Ratios of Participation Banks for the Years 2015-2021

Şekil 4. 2015-2021 Yılları Katılım Bankalarının Karlılık Oranları
Figure 4. Profitability Rates of Participation Banks for the Years 2015-2021

Katılım Bankalarının Karlılık Oranları Analizi

CAMELS analizinin dördüncü basamağının oluşturan karlılık analizi yapılırken aşağıdaki göstergeler kullanılmıştır.

- Net Dönem Karı (Zararı) / Toplam Aktifler
- Net Dönem Karı (Zararı) / Öz Kaynaklar
- Vergi Öncesi Kar / Toplam Aktifler

Bu göstergeler kısaca şöyle açıklanabilir (Yenisu 2019:31-33)

İlk gösterge bankanın aktif karlılığına aittir. Bu oranın yüksek olması bankanın varlıkları ile kar etme konusunda ne kadar başarılı olduğunu göstermektedir. İkinci gösterge ise bankanın öz kaynak karlılığını göstermekte olup, bankanın ortakları tarafından yatırılan sermayenin kar elde etmek için ne kadar aktif kullanıldığı konusunda bilgi verir. Üçüncü gösterge ise ekonomik rantabilite yani ekonomik karlılık olarak adlandırılmaktadır.

Şekil incelendiğinde en yüksek karlılık 2015 yılında Kuveyt Türk Katılım Bankası tarafından 76,71'lik puan ile gerçekleştirilmiştir. Bu karlılığın yüksek olmasının sebebi karlılık hesaplamasında kullanılan bileşenlerin tamamında pozitif değer almasıdır. En düşük karlılık ise -86,14'lük puan

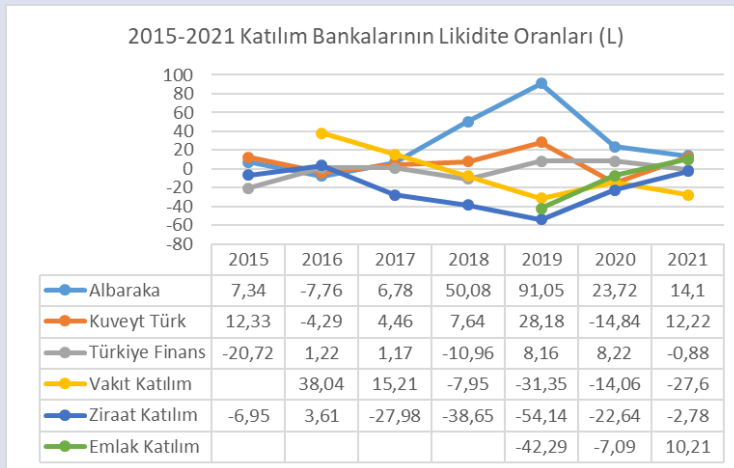
ile 2021 yılında Albaraka Türk Katılım Bankasına aittir. Bu görünümü ile 2021 yılındaki karlılığı en düşük banka olarak dikkat çekmektedir.

Katılım Bankalarının Likidite Oranları Analizi

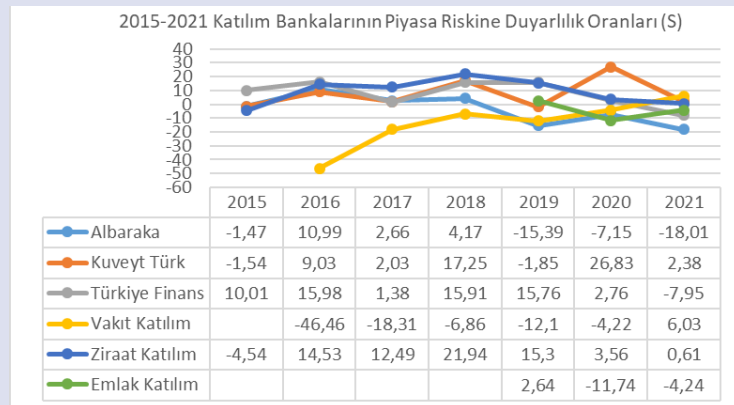
Analizin dördüncü aşamasını likidite oranları oluşturmaktadır. Likidite analizi yapılırken aşağıdaki göstergeler kullanılmıştır.

- Likit Aktifler / Toplam Aktifler
- Likit Aktifler / Kısa Vadeli Yükümlülükler
- TP Likit Aktifler / Toplam Aktifler

Likidite, finansal yükümlülüklerin vadesinde yerine getirebilme kabiliyetini göstermektedir. Bankalar genellikle likit olmayan varlıklara kredi vermekte ve kullanılan kredileri genellikle kısa vadeli borçlarla finanse etmektedirler. Bu da bankaların likiditeyi korumak için karşılaştıkları en büyük zorlukların başında gelmektedir. Başka bir ifadeyle, cari ve katılma hesapları aracılığıyla toplanan tasarrufların beklenmedik şekilde ve hızlı şekilde hesaplardan çıkması likidite sorununu ortaya çıkarmaktadır (Öztürk, Gençer 2020).

Şekil 5. 2015-2021 Yılları Katılım Bankalarının Likidite Oranları
Figure 5. Liquidity Ratios of Participation Banks for the Years 2015-2021

Şekil 6. 2015-2021 Yılları Katılım Bankalarının Piyasa Riskine Duyarlılık Oranları
Figure 6. Market Risk Sensitivity Ratios of Participation Banks for the Years 2015-2021

Bu çerçevede çalışmada kullanılan göstergelerin yüksek olması banka likiditesinin yüksekliğini bununla beraber banka riskinin ise düşük olduğunu gösterir. Tersî durumda, yani oranın düşük olması bankanın likiditesinin düşük olması anlamına gelir. Bu da bankanın riskinin yüksek olduğunu gösterir.

Sonuçlar incelendiğinde en yüksek puanın 2019 yılında 91,05'lik puan ile Albaraka Türk Katılım Bankası tarafından alındığı görülecektir. Banka, belirlenen göstergelerin tamamında pozitif değere sahiptir. Katılım bankalarının ortalamasına göre de yüksek değerlere sahiptir. En düşük puan ise 2019 yılındaki -54,14'lük puanı ile Ziraat Katılım Bankasına aittir. Banka belirlenen göstergelerin tamamında negatif değerler almıştır.

Katılım Bankalarının Piyasa Riskine Duyarlılık Oranları Analizi

CAMELS analizinin son basamağının piyasa riskine duyarlılık oluşturmaktadır. Analizde kullanılan göstergeler aşağıdaki gibidir.

- YP Aktifler / YP Pasifler
- Kar Payı Gelirleri / Toplam Aktifler
- Finansal Varlıklar (Net) / Toplam Aktifler

Yabancı para aktiflerin yabancı para pasiflere oranı bankaların döviz yükümlülüklerini karşılayabilme gücünü göstermektedir. YP aktiflerin YP pasiflerden fazla olması pozisyon fazlasını oluşturmaktadır. Tersî durumda ise pozisyon açığı olmaktadır. Bu göstergenin çok yüksek ya da çok düşük olması bankaların kur riskine maruz kalma riskini yükseltmektedir. Bu yüzden bu göstergeye ait oranın yüzde yüze yakın olması beklenmektedir.

Katılım bankaları aktiflerinde kira sertifikalarına daha çok yer vermeye başlamışlardır. Bu durum finansal varlıkların toplam aktifler içerisindeki payını artırmaktadır.

Analiz sonuçları incelendiğinde, piyasa riskine duyarlılık puanı en yüksek olan banka 2020 yılındaki 26,83'lük puanı ile Kuveyt Türk Katılım Bankası olmuştur. Yabancı para aktiflerin yabancı para pasiflere oranı ile kar payı gelirlerinin toplam aktiflere oranının pozitif çıkması bu oranın yüksek çıkmasını sağlamıştır. En düşük puan ise 2016 yılındaki -46,6'lık puanı ise Vakıf Katılım Bankası olmuştur. Belirlenen göstergelerin tamamı negatif çıkmıştır.

Sonuç

İnsanların dini inançlarından dolayı tasarruflarını geleneksel bankalarda değerlendirmemesi ve bu tasarrufların ekonomiye kazandırılmaması katılım bankalarının kurulmasındaki sebeplerin başında gelmektedir. Katılım bankalarının faaliyete geçmesi ile beraber âtıl durumdaki bu fonlar için yatırım imkânı ortaya çıkmıştır. Böylece hem fon sahibine yatırım imkânı sağlanmış hem de bankacılık sektörüne yeni kaynak sağlanarak ekonomiye bu kaynakların aktarılması sağlanmıştır.

1970'li yıllarda ortaya çıkan ekonomik kriz ile birlikte dünya da petrol fiyatlarında büyük artışlar meydana gelmiştir. Müslüman ülkelerin petrol gelirlerindeki ani artış ve likiditenin fazla olması İslami bankalara ihtiyacı ortaya

çıkarmıştır. Böylece Mısırda 1972 yılında ilk özel finans kurumu kurulmuş ve faaliyetlerine başlamıştır. İslami banka anlayışı bütün Müslüman ülkelerde yayılarak artmaya başlamıştır.

Ülkemizde ise ilk defa 1983'de uygulanmaya başlamıştır. Başlangıçta özel katılım bankalarının faaliyette bulunduğu sektöre zamanla kamu sektörü de dahil olmuştur. Özel katılım bankaları döneminde pazar payı %5 iken, kamu katılım bankaları ile bu hedef %15'lere çıkarılmak istenmiş ancak %7'lere ulaşabilmiştir. Kamu katılım bankalarının sektöre girmesi katılım bankalarının büyümesine katkı sağlamıştır. Ancak istenilen seviyeye ulaşamamıştır (Batır Eyceyurt 2019:198).

Belirlenen yüksek hedefe ulaşabilmesi katılım bankalarının performansı ile yakından ilgili bir husustur. Bu performans ölçümlerinin sağlıklı bir şekilde yapılması, sistemin etkin işleyişinin sağlanması ve sistemin aksayan yönleri varsa zamanında müdahale edilmesi bakımından büyük önem arz etmektedir (Şendurur, Temelli 2018:17). Çalışmamızda bu doğrultuda ülkemizde faaliyette bulunan özel ve kamu katılım bankalarının bu performans ölçümleri CAMELS analiz yöntemi ile karşılaştırmalı bir biçimde yapılmıştır. Söz konusu katılım bankalarının 2015-2021 yılları arasındaki verileri üzerinden analizler yapılmış ve elde edilen bulgular grafikler üzerinden değerlendirmeye tabi tutulmuştur. Böylece katılım bankalarının gelişimlerinin hangi seviyelerde olduğu ortaya konulmaya çalışılmıştır. Yapılan analiz çerçevesinde elde edilen bulgular özet olarak aşağıda sıralanmıştır.

- Albaraka Türk Katılım Bankası; 2021 yılından itibaren Sermaye Yeterlilik Oranı (C), 2017 yılından itibaren Yönetim Kalitesi Oranı (M), Kârlılık Oranı (E), 2019 yılından itibaren Piyasa Riskine Duyarlılık Oranı (S), 2016 yılından itibaren Aktif Kalitesi Oranı (A) CAMELS puanlarında belirgin bir şekilde düşüş yaşamıştır.
- Kuveyt Türk Katılım Bankası; 2019 ve 2020 yıllarında Yönetim Kalitesi Oranı (M), 2016 ve 2020 yıllarında Likidite Oranı (L), 2019 yılında Piyasa Riskine Duyarlılık Oranı (S), 2020 ve 2021 yıllarında Aktif Kalitesi Oranı (A), 2018-2019 ve 2020 Sermaye Yeterlilik Oranı (C) CAMELS puanlarında düşüş yaşamıştır.
- Türkiye Finans Katılım Bankası; 2015-2016 ve 2019 yıllarında Sermaye Yeterlilik Oranı (C), 2015 yılından itibaren Aktif Kalitesi Oranı (A), Yönetim Kalitesi Oranı (M) ise 2017 yılı dışında kalan yıllarda belirgin düşüşler yaşamıştır. 2015-2018 ve 2021 yıllarında Likidite Oranı (L), 2017-2018-2019 ve 2020 yıllarında Kârlılık Oranı (E), 2021 yılında ise Piyasa Riskine Duyarlılık Oranı (S) CAMELS puanlarında belirgin bir şekilde düşüş yaşamıştır.
- Ziraat Katılım Bankası, 2015-2016-2017 ve 2021 yıllarında Sermaye Yeterlilik Oranı (C), 2015 ve 2016 yıllarında Yönetim Kalitesi (M), 2015-2016 ve 2021 yıllarında Karlılık Oranları (E), 2017 yılından itibaren Likidite Oranı (L) puanlarında belirgin bir şekilde düşüş yaşamıştır.
- Vakıf Katılım Bankası 2016 yılında faaliyete başlamış olup; 2017-2018 ve 2019 yıllarında Sermaye Yeterlilik Oranı (C), 2017 ve 2018 yıllarında Yönetim Kalitesi (M),

2018 yılından itibaren Likidite Oranı (L) puanlarında belirgin bir şekilde düşüş yaşamıştır.

- Emlak Katılım Bankası ise 2019 yılında faaliyete başlamıştır. 2020 ve 2021 yıllarında Sermaye Yeterlilik Oranı (C), 2020 yılında Yönetim Kalitesi Oranı (E), Piyasa Riskine Duyarlılık Oranı (S) ise 2020 yılında önemli düşüşler göstermiştir.

Öneriler

Katılım bankaları günümüz ekonomisinde oluşan ilerlemeler ve yeni oluşumlar ışığında kendisini geliştirmelidir. Dünyada hızla bir şekilde gelişen teknolojinin yıkıcı etkilerine karşılık yeni çözümler üretmeli ve teknolojik adaptasyonun sağlanması gerekmektedir. Mevcut müşterilerin korunması ve yeni müşteri kazanımının sağlanması için ürünlerini çeşitlendirmeli ve pazar payı korunabilmelidir. Bunu sağlarken de müşterilerle iletişim bağının süreklilik arz etmesi gerekmektedir. Gerek mobil bankacılık gerekse internet bankacılığı ile tüm kişi ve firmalara ulaşımı kolay ve hızlı olmalıdır. Katılım bankalarının şube ağının da hızlı bir şekilde artması ve insanların şubelere ulaşılması kolay olmalıdır. Katılım Bankaları hakkında bilgi kirliliğinin oluşmaması için iletişim kanallarının aktif şekilde kullanılması gerekmektedir. Bu iletişim bağı ile müşterilerin istek ve taleplerine göre hareket edilmelidir.

Müşteri beklentilerinin neler olduğu ve bu beklentileri karşılamak için neler yapılabileceği araştırılmalıdır. Bu araştırmalar yapılırken de dünyada ki gelişmiş İslami banka modellerinin araştırılması gerekmektedir. Saydığımız bu etkenler sayesinde katılım bankalarının analizine konu olan bileşenlerdeki olumsuzlukların oluşmaması için etkin bir şekilde uygulanması gerekmektedir. Ayrıca söz konusu bankaların sunmuş oldukları ürün yelpazesinin genişletilerek, bankalarda âtil bulunan fonların bu ürünlerle ekonomide kullanılması sağlanmalıdır.

Extended Abstract

Participation banking experiments, which have been applied in many different patterns from the past to the present, started to be implemented under the name of Islamic banking in the banking system in the 1960s. One of the biggest reasons for the establishment of Islamic banking is that people who want to use their funds are in search of interest, since interest is forbidden in Islam. The fact that Islamic banking brings the idle resources of people who cannot use their funds due to their beliefs to the economy and that the size of Islamic funds is very high has attracted the attention of other economic models. Investments made in the field of Islamic banking are not limited to Islamic countries, but many countries have started to create an Islamic banking model to attract funds to their own countries.

Participation banks; are institutions that provide profit and loss sharing and various financial services to people who want to invest, create different resources to finance the real economy, operate in the finance sector with these resources, and offer the services offered by other banks

while doing these jobs. Participation banks; On the one hand, it uses the funds collected from their customers in participation accounts or current accounts, on the other hand, these funds are used in interest-free financing products and bring them to the real economy. Profit or loss resulting from these financing transactions is distributed to participation accounts. As it can be understood from here, participation banks provide services to their customers in various ways by using interest-free products that replace the interest-bearing products in traditional banks (Tunç 2000:13).

The study aims to compare the performances of public and private participation banks operating in Türkiye and to determine whether there is an increase in the efficiency of the sector with the entry of public participation banks into the sector. In this part of the study, performance evaluation will be made on the annual data of participation banks operating in Türkiye between 2015-2021. CAMELS analysis method will be used for performance measurement.

In the study, the literature review was made from primary and secondary sources on the subject, reports and statistics published by relevant institutions and organizations were examined. In this context, performance comparisons were made with the help of the data obtained from the activity and balance sheet reports of the TKBB, TBB and participation banks. The CAMELS analysis method was used while making this comparison. CAMELS analysis; it is a method developed by auditors in the USA in the 1970s to identify banks that have financial problems. With this analysis method, a performance evaluation of banks is made and problematic banks are identified. It is also an analysis method used by credit rating agencies to rate banks.

CAMELS analysis is a system used by supervisors in many countries to determine the risk status of the banking system. This system is also used by rating agencies in rating banks. The following indicators are used in this analysis system, which is also used in our country. C - Capital Adequacy, A - Asset Quality, M- Management Quality, E – Profitability, L – Liquidity, S - Sensitivity to Market Risks

With the economic crisis that emerged in the 1970s, great increases in oil prices occurred in the world. The sudden increase in oil revenues of Muslim countries and the increase in liquidity brought the need for Islamic banking. Thus, the first private financial institution was established in Egypt in 1972 and started its activities. The understanding of Islamic banking has started to increase by spreading in all Muslim countries.

In our country, it started to be applied for the first time in 1983. In the beginning, the public sector was included in the sector in which private participation banks were operating. While the market share was 5% in the period of private participation banks, this target was aimed to be increased to 15% with public participation banking, but 7% was reached.

Achieving the determined high target is a matter closely related to the performance of participation banks. It is of great importance to make these performance measurements in a healthy way, to ensure the effective

functioning of the system and to intervene promptly manner if there are any faults in the system. In our study, these performance measurements of private and public participation banks operating in our country were made comparatively with the CAMELS analysis method. The aforementioned Analyzes were made on the data of participation banks between the years 2015-2021 and the findings were evaluated through graphics. Thus, the level of development of participation banks was tried to be revealed. The findings obtained within the framework of the analysis are summarized below.

Albaraka Turk Participation Bank; Capital Adequacy Ratio (C) since 2021, Management Quality Ratio (M), Profitability Ratio (E) since 2017, Market Risk Sensitivity Ratio (S) since 2019, Asset Quality Ratio (A) CAMELS scores since 2016. has experienced a decline. Kuveyt Turk Participation Bank; Management Quality Ratio (M) in 2019 and 2020, Liquidity Ratio (L) in 2016 and 2020, Market Risk Sensitivity Ratio (S) in 2019, Asset Quality Ratio (A) in 2020 and 2021, Capital Adequacy Ratio in 2018-2019 and 2020 (C) Decreased CAMELS scores. Türkiye Finance Participation Bank; Capital Adequacy Ratio (C) in 2015-2016 and 2019, Asset Quality Ratio (A) since 2015, Management Quality Ratio (M) experienced significant decreases in the years other than 2017. Liquidity Ratio (L) in 2015-2018 and 2021, Profitability Ratio (E) in 2017-2018-2019 and 2020, and Market Risk Sensitivity Ratio (S) CAMELS scores in 2021 decreased significantly.

Ziraat Participation Bank has scored in Capital Adequacy Ratio (C) in 2015-2016-2017 and 2021, Management Quality (M) in 2015 and 2016, Profitability Ratios (E) in 2015-2016 and 2021, and Liquidity Ratio (L) scores since 2017. has decreased markedly. Vakıf Katılım Bank started its operations in 2016; Capital Adequacy Ratio (C) in 2017-2018 and 2019, Management Quality (M) in 2017 and 2018, and Liquidity Ratio (L) scores since 2018 have decreased significantly. Emlak Participation Bank started its operations in 2019. Capital Adequacy Ratio (C) in 2020 and 2021, Management Quality Ratio (E) in 2020, Market Risk Sensitivity Ratio (S) showed significant decreases in 2020.

In order to increase the performance of participation banks, first of all, what customer expectations are and what can be done to meet these expectations should be investigated. While these researches are being carried out, it is necessary to investigate the advanced participation banking models in the world. On the other hand, increasing the number of branches and reaching more regions may have positive results in terms of performance improvement. In addition, the product range offered by the banks in question should be expanded and the funds that are idle in the banks should be used in the economy with these products.

Bilgi

#Bu çalışma, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muhasebe, Finans ve Bankacılık Anabilim Dalında Prof. Dr. Güven Delice danışmanlığında Numan Yıldız tarafından yazılan yüksek lisans tezinden türetilmiştir.

Acknowledgement

#This study is derived from the master's thesis prepared by Numan Yıldız under the supervision of Prof. Dr. Güven Delice at the Department of Accounting, Finance and Banking in the Institute of Social Sciences in Sivas Cumhuriyet University.

Kaynaklar

1. Akgüç, Öztin (2012). *Banka Finansal Tabloların Analizi*. İstanbul: Arayış Yayınları.
2. Akyüz Fatma, Soba Arif ve Yeşil Tolga (2020). Katılım Bankalarının CAMELS Analizi Yöntemiyle Finansal Performanslarının Değerlendirilmesi. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*(87), 145-166.
3. Arabacı, Nihat (2007). Katılım Bankalarının Türkiye'de Bankacılık Sektöründeki Yeri, İşleyişi ve Performans Analizi. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
4. Arıçelik, Gülçin (2010). Ticari Bankalarda Performans Ölçümü: CAMELS Analizine Dayalı Bir İnceleme. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Anabilim Dalı.
5. Aytekin, Sinan (2013). BİST'deki Mevduat Bankalarının Finansal Performanslarının 2001 ve 2008 Finansal Krizleri Çerçevesinde CAMELS Derecelendirme Sistemi ile Değerlendirilmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(21), 25-58.
6. Bader Shamsher Mohamad, Ariff Mohamed and Taufiq Shah (2008). Cost, Revenue, and Profit Efficiency of Islamic versus Conventional Banks: International Evidence Using Data Envelopment Analysis. *Islamic Economic Studies*, 5(12), 23.
7. Balasundaram, Nimaathan (2008). A Comparative Study of Financial Performance of Banking Sector In Bangladesh - An Application of Camels Rating System. *Annals of University of Bucharest, Economic and Administrative Series*,(2), 141-152.
8. Batır Eyceyurt, Tuğba. (2019). Türkiye'de Kamu Katılım Bankalarının Bankacılık Sektörü Bazında Değerlendirilmesi: CAMELS Analizi ile 2015-2017 Yıllarına İlişkin Bir İnceleme. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (83), 193-212.
9. Bulut Halil İbrahim, Er Bünyamin (2019). *Finansal Yenilik ve Katılımcıları ile Katılım Bankacılığı*. İstanbul: Türkiye Katılım Bankalar Birliği Yayınları.
10. Christopoulos, Apostolos, Mylonakis John and Pavlos Diktapanidis (2011). Could Lehman Brothers' Collapse Be Anticipated? An Examination Using CAMELS Rating System. *International Business Research*, 4(2), 11-19.
11. Ergeç Hakan, Kaytancı Bengül Gülümser ve Toprak Metin (2014). Katılım Bankası Müşterilerinin Bankacılık Sistemi Kullanım Tercihleri: Mevduat Bankaları İçin İslami Bankacılık Penceresi. *Tüketici ve Tüketim Araştırmaları Dergisi*, 6(2), 58.
12. Esmir Yusuf, Bağcı Haşim (2016). Katılım Bankalarında Finansal Performans Analizi: Türkiye Örneği. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 18(15-17), 17-30.
13. Önal Servet, Mat Murat (2017). Türkiye'deki Özel Katılım Bankalarının Üç Aylık Periyotlarla 2014-2016 Dönemlerinde Karlılıklarının Oran Analizi Yöntemiyle İncelenmesi. *International Journal of Academic Value Studies*, 87-94.
14. Öztürk Meryem, Genç Özge (2020). Türk Bankacılık Sistemindeki Katılım Bankaları ile Geleneksel Bankaların Finansal Performanslarının Karşılaştırılması. *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 7(60), 3017-3018. 06 18, 2022 tarihinde http://www.jsshr.org/Makaleler/1659479737_25-7-60.2117-3010-3026.pdf adresinden alındı.

15. Özulucan Abitter, Deran Ali (2009). Katılım bankacılığı ile geleneksel bankaların bankacılık hizmetleri ve muhasebe uygulamaları açısından karşılaştırmaları. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*(11), 88-92.
16. Resmi Gazete, T. (1984). *Özel Finans Kurumları Kurulması Hakkında 83/7506 Sayılı Kararname Eki*. 11 11, 2021 tarihinde www.resmigazete.gov.tr: <https://resmigazete.gov.tr/arsiv/18323.pdf> adresinden alındı.
17. Sakarya, Şakir (2010). Camels Derecelendirme Sistemine Göre İmkb'deki Yerli ve Yabancı Sermayeli Bankaların Karşılaştırmalı Analizi. *Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi*, 0(0), 7-21.
18. Sümer Gökhan, Onan Fatih (2015). Dünyada Faizsiz Bankacılığın Doğuşu, Türkiye'de Katılım Bankacılığının Gelişim Süreci ve Konvansiyonel Bankacılıktan Farkları. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 17(3), 298-299.
19. Süner Aybüke, Ersoy Mehmet (2018). Türkiye'de Katılım Bankacılığı Ve Katılım Bankacılığında Kamu Girişimi. *Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 40(2), 171.
20. Şendurur Utku, Temelli Fatma (2018). Camel Derecelendirme Modeli Yardımı İle Türkiye'de Faaliyet Gösteren Geleneksel Bankalar Ve Katılım Bankalarının Karşılaştırmalı Analizi. *Ulakbilge*, 6(23), 1-18.
21. Takan Mehmet, Acar Boyacıoğlu Melek (2013). *Bankacılık, Teori Uygulama ve Yöntem*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
22. Tenekeci, Mehmet (2017). Katılım Bankacılığının Finansal İstikrara Etkisi: Türkiye Örneği. *Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi*, 25. Konya: KTO Karatay Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Ana Bilim Dalı .
23. Tetik Nevzat, Şahin Ahmet (2020). Katılım Bankalarının Finansal Performans Analizi. *Atatürk Üniversitesi İİBF Dergisi*, 34(2), 293-314.
24. Türkiye Katılım Bankaları Birliği (2019). *Yaşayan ve Gelişen Katılım Bankacılığı*. İstanbul: Türkiye Katılım Bankaları Birliği Yayınları.
25. Türkiye Katılım Bankaları (2021). *Katılım Bankacılığı Nedir, Nasıl Çalışır*. 09 22, 2021 tarihinde <https://tkbb.org.tr/Documents/Yonetmelikler/TKBB-Katilim-Bankaciligi-Nedir-Brosur.pdf> adresinden alındı.
26. Tunç, Hüseyin (2000). Soru,Cevaplarla ÖFK' lar. *Bereket Dergisi*(3), 13.
27. Wardhany Nurhastuty, Arshad Shaista (2012). *The Role Of Shariah Board in Islamic Banks: A Case Study of Malaysia, Indonesia and Brunei Darussalam*. *Islamic Finance in a Challenging Economy Moving Forward*. Bank Negara Malaysia.
28. Yanpar, Atıla (2014). *İslami Finans İlkeler, Araçlar ve Kurumlar*. İstanbul: Scala Yayıncılık.
29. Yazıcı, Servet (2017). İslamda Sigorta Ve Tekafül Sigortası. *İslam İktisadi ve Finansı* (s. 173-194). içinde Zonguldak: İslam İktisadi Ve Finansı, İslam Araştırmaları Merkezi (İSAM) Kütüphanesi Veri Merkezi.
30. Yenisu, Ersin (2019). Finansal Tabloların Oran Analizi ve İncelenmesi. *Aksaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (ASED)*, 3(1), 31-33.
31. Yudistira, Donsyah (2004). Efficiency in Islamic Banking: An Empirical Analysis of Eighteen Banks. *Islamic Economic Studies*, 1-19.
32. Yurttadur Mustafa, Demirbaş Hayati (2017, 07 18). Türkiye'de Bulunan Katılım Bankaları ve Özel Sermayeli Mevduat Bankalarının Finansal Performanslarının Karşılaştırılması. *İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(2), 87-117.